

СТАНОВИЩЕ

Относно защита на дисертационен труд: „Получаване на 2,3-бутандиол от нишесте чрез рекомбинантен щам *Klebsiella pneumoniae* G-31A”.

За придобиване на научна и образователна степен „Доктор”.

По специалност „Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология” с шифър 02.10.09.

С кандидат: **Флора Венциславова Цветанова**

Научен ръководител: проф. д-р Калоян Кирилов Петров, Институт по инженерна химия - БАН

Изготвил становището: проф. д-р Калоян Кирилов Петров, Институт по инженерна химия - БАН

Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем.

Темата на дисертационния труд е избрана именно поради актуалността на разглеждания проблем. Все по-широкото приложение на 2,3-бутандиола (2,3-БД) в различните индустрии обуславя и нарастващия интерес към методите за неговото получаване. Само през периода на докторантурата са публикувани около 200 научни труда, чиито обект на изследване е именно получаването на 2,3-БД. Разработват се както нови технологии, целящи конвертиране на все по-евтини субстрати, така и нови, хибридни организми, допълващи качествата на естествените продуценти.

Поради това, че досега опитите за получаване на 2,3-БД от нишесте в едностъпален процес са завършвали безуспешно или с частичен успех, усилията ни бяха насочени към създаването на рекомбинантен щам – свръхпродуцент на 2,3-БД, притежаващ силни амилолитични свойства.

Преглед на дисертационния труд и анализ на резултатите.

Дисертацията е с обем от 103 страници, съдържа 20 фигури и 9 таблици. Цитираните в нея източници са 150 на брой. Цел на дисертацията е получаването на 2,3-БД от нишесте в едностъпален процес на едновременно втечняване, хидролиза и ферментация. За целта в плазмид е клониран ген за екстрацелуларна α -амилаза от *Bacillus licheniformis* 44MB82/G. Ензимът е избран поради изключително силната му активност в естествения му гостоприемник. С така полученият конструкт е трансформиран свръхпродуцентът на 2,3-БД, *K. pneumoniae* G31. Полученият рекомбинантен щам е наречен *K. pneumoniae* G31-A и е способен при оптимизирани условия да хидролизира напълно до 300 г/л нишесте. Максималната получена концентрация 2,3-БД, използвайки нишесте като единствен въглероден източник е 53.8 г/л.

Основни научни и научно-приложни приноси.

Досега не е известен естествен организъм, способен да конвертира нишесте директно да 2,3-БД. Така например, известни са щамове на вида *B. licheniformis*, способни да продуцират 2,3-БД в големи количества. Известни са и щамове на

този вид, притежаващи силни амилолитични способности. Ако беше известен див щам, притежаващ и двете качества, тогава наистина, приложният принос на настоящия труд щеше да е несъществен. Поне до момента, обаче, такъв организъм не е известен.

Научните приноси са безспорни – за първи път е постигната хетероложна експресия на α -амилаза за получаване на 2,3-БД. Постигната е максимална концентрация от 53.8 г/л, 14 пъти повече от единственото постигнато до момента – 3.8 г/л, чрез хомоложна експресия на ген от един щам *K. pneumoniae* в друг.

Като принос може да се отбележи и детайлното изследване на влиянието на различните компоненти на хранителната среда върху амилазната активност и продуцирането на 2,3-БД от рекомбинантния щам. Качествено и количествено е определено влиянието на различни видове соли, кофактори, индуктори на гена *amyL* и др.

Обобщавайки, може да се каже, че с представения труд се отваря една нова възможност – за промишленото получаване на 2,3-БД на базата на нишесте и нишестени материали. Дали описаният процес на директна конверсия на нишесте до 2,3-БД, използвайки щам *K. pneumoniae* G31-А ще бъде икономически изгоден, разбира се, е рано да се твърди. Предстоят да бъдат оптимизирани много от технологичните параметри на процеса, да се провери в каква степен хибридният организъм запазва качествата си в условия без селективен натиск, както и да се направи мащабен преход в по-големи обеми. Тези проблеми, обаче, не биха могли да се разрешат в рамките на една дисертация.

Описание и оценка на представените материали.

Представените в дисертацията резултати са публикувани в две международни списания, от които едното е с ИФ. Представен е и постер на конференцията с международно участие „15th International Symposium Ecology & Safety” през 2013 г.

Оптимизирането на хранителната среда с цел максимален добив на 2,3-БД от глюкоза е публикувано в *Journal of International Scientific Publications: Ecology and Safety*. Клонирането на гена *amyL*, трансформацията на щам *K. pneumoniae* G31, оптимизирането на експресията на клонирания ген, както и процесите на метаболизиране на нишесте в 2,3-БД от рекомбинантния щам *K. pneumoniae* G31-А са публикувани в *Applied Microbiology and Biotechnology* (ИФ 3,337). С последната статия, докторант Флора Цветанова спечели и наградата „За най-добра научна работа на млад български микробиолог” на фондация „Стефан Ангелов” за 2013 г.

Във всички представени материали докторантът Флора Цветанова е първи автор, с което, съгласно критериите в Правилника на ИИХ-БАН, са изпълнени всички изисквания за придобиване на научната и образователна степен „Доктор”.

Отражение на научните публикации на кандидата в българската и чуждестранна литература.

До момента (25.05.2016) по публикации, включени в дисертацията са забелязани 5 цитирания (без самоцитати).

Критични бележки и препоръки към научните трудове на кандидата.

Въпреки, че обемът на дисертационния труд не е критерий за качество, описанието на резултатите, както и тяхното обсъждане са предадени изключително стенографично. Резултатите са описани в 25 страници, а тяхното обсъждане – в едва 6, което не кореспондира с обема на извършената работа. Липсват множество подробности и детайли, с които обикновено една докторска дисертация, предвид нейния образователен характер, изобилства. Броят на представените фигури и таблици, също би могъл да се увеличи значително. Все пак, считам, че представения материал е оригинален, лесен за четене и добре представя качеството на направените изследвания.

Относно представените по дисертацията публикации, мога да кажа, че ги считам за недвусмислен успех. Така например, основната публикация по дисертационния труд (статията в Applied Microbiology and Biotechnology) беше приета за печат само 9 дни след нейното изпращане, по лично решение на главния редактор на списанието.

Лични впечатления за кандидата.

С Флора Цветанова работя от началото на 2012 г. Като докторант, при изпълнение на образователната програма, тя успешно завърши три специализирани курса за повишаване на квалификацията (един от които в Мадрид, след тримесечна специализация по програма Еразъм), курс по английски език и курс по компютърни умения. Изпитът по научна специалност (Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология) за докторантски минимум, положи с отличие. В изпълнение на научната програма, докторантката показва висока работоспособност, добросъвестност и професионализъм, овладявайки нови за нея методи и техники от областите на микробиологията, молекулярната биология и аналитичната химия. Общият брой, получени от докторанта кредити (334), също значително надхвърля изискуемия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представения дисертационен труд разглежда актуален научен проблем от сферата на биотехнологиите, за чието решение са приложени комплексни знания от множество области. Считам, че представените резултати имат съществен, както научен, така и приложен принос. Основната част от тях са публикувани в едно от водещите в областта международни списания, което гарантира широката им достъпност до световната научна общност, чиито отзвук вече е налице.

Имайки в предвид, че докторанта Флора Цветанова има основен и изключителен принос за постигането на тези резултати, считам, че тя напълно заслужава присъждането на образователната и научна степен „Доктор”.

25.05.2016 г.

София

Изготвил становището:

/проф. д-р Калоян Петров/